

PRESÈNCIA

Núm.2123. ■ Del 2 al 8 de novembre del 2012. ■ AnyXLVII.

www.presencia.cat

DIÀLEGS A L'ESPAÑA
HOTEL ESPAÑA

Qui rescata les persones?

Reclamen que el debat polític
no tapi les penúries socials

sortim

Els ratafiaires
tenen una cita

Santa Coloma de Farners
acull la Fira de la Ratafia

El futur del Bicing

El servei de bicicletes fa cinc
anys en plena polèmica

Indústria química

Monogràfic del sector

La història de l'Èric Bertran, al cinema

«Fènix 11·23» s'estrena el dia 9

SUMARI

OPINIÓ

Caiguda lliure: Eva Vázquez.....	4
Cor agre: Carles Ribera.....	14
Un nom, un món: Xevi Planas.....	15
Efectes secundaris: Guillem Frontera.....	15
A cremallengües: Joan-Lluís Lluís.....	16
La crònica: Ramon Rovira.....	17
Vistes fixes: Germà Capdevila.....	58

PAÏSOS CATALANS

Cap on pedala el Bicing?	26
--------------------------------	----

Toros a la catalana.....	32
Castelldefels fa esport.....	36

EUROPA-MÓN

Obama «versus» Romney.....	38
----------------------------	----

GENT

Les noies Bond.....	42
---------------------	----

MONOGRÀFIC

La química es ven fora.....	45
-----------------------------	----

LA XARXA

Catalans als Oscar de la tecnologia.....	56
--	----

#CATALUNYALLIBERTAT

06 DOSSIER

Els pobres no voten

A Catalunya un terç de la població és pobra o està en risc de ser-ho. Quin model social volem? Un intens debat i propostes, a Diàlegs a l'Espanya. / 6-13

Èric i el Fènix

Joel Joan estrena «Fènix 11·23», film que porta als cinemes la surrealista història d'Èric Bertran, el jove que reclamava l'etiquetatge en català i va acabar imputat per terrorisme. / 18-21

sortim

63 / 71

La ratafia, a punt

Empreses de tot Catalunya participen en la 31a edició de la Festa de la Ratafia de Santa Coloma de Farners. / 63-65

Vi i tradició a Calonge

Per Sant Martí enceten les primeres bótes del vi nou, i el centre històric s'omple de parades, de vi i de tradició. / 68-69

22 ENTREVISTA

Paco Torres Monsó

A punt de fer noranta anys, és un dels principals artistes vius de Catalunya, un home que ha transformat l'escultura en crònica descreguda d'un temps. / 22-25

Foto de portada: JOSEP LOSADA

CARTA DEL DIRECTOR

JOAN VENTURA jventura@presencia.cat

A la recerca de l'estat del benestar perdut

Els diagnòstics dels representants de les entitats que vetllen per les persones en situació de risc són clars com l'aigua. Els valors de l'estat del benestar fa anys que s'han anat laminant pels apologistes del neoliberalisme i del mercantilisme sense fronteres. A casa nostra, quan tot just començàvem a assolir serveis raonables en sanitat, educació i atenció a les persones més desfavorides, la crisi econòmica i social ho ha posat tot de cap per avall. No hi ha diners i les entitats que treballen per pal·liar aquestes desigualtats cada vegada tenen més dificultats per atendre totes les deman-

des d'ajuda que els arriben. Els arguments dels portaveus que hem reunit en el Diàlegs d'aquest número són contundents en la forma i en el fons: avisen que la fractura social ja ha començat i adverteixen que sense cohesió social no hi haurà progrés econòmic. Recorden coses tan elementals com ara que si la gent no treballa no cotitza i no tindrà prestació. És el peix que es mossega la cua una vegada i una altra: els rics són cada vegada més rics, i els pobres, més pobres, amb l'agregant que la classe mitjana que s'havia anat consolidant en els anys de bonança està desapareixent.

Les veus de la pobresa

Les entitats socials i els metges de capçalera respiren dia a dia les dificultats de les famílies per sortir-se'n i reclamen que es posi la persona en el centre de les polítiques

SÒNIA PAU

Les últimes dades sobre condicions de vida a Catalunya dibuixen una societat en què el 12,1% de llars tenen problemes per arribar a finals de mes i el 39% no poden fer front a despeses imprevistes, o sigui, que la rentadora es queda avariada o el fill gran, sense anar al dentista. Són dades de l'Institut Nacional de Estadística (INE) sorgides d'enquestes fetes aquest mateix estiu. També indiquen que el 10% de les famílies tenen problemes per pagar algun rebut de la hipoteca o del lloguer i que el 40% no es poden permetre anar-se'n una setmana de vacances. I la situació s'agreuja dia a dia. Segurament el panorama que descriu l'INE ja és ara pitjor, perquè les dades de l'atur que es van conèixer la setmana passada indiquen que en el tercer trimestre de l'any 18.800 persones més s'han quedat sense feina, això vol dir 840.400 aturats, un 22,5% de la població activa. Són índexs d'atur i de pobresa mai vistos i per parlar de camins per posar-hi remei, el cicle *Diàlegs a l'Espanya* de Presència ha reunit a l'hotel fonda España de Barcelona representants de les entitats socials, que són els que coneixen de primera mà les penúries de milers de famílies víctimes de la

crisi econòmica, de la destrucció de llocs de treball, dels sous i prestacions de misèria, d'un sistema creditici injust i del difícil accés a l'habitatge.

Un 29,5% de la població de Catalunya viu en situació o en risc d'exclusió social, és a dir, que 2,2 milions de persones no tenen el mínim per viure dignament.

2,2 milions
de persones
viuen per sota
del llindar de
la pobresa

Els responsables de les entitats socials es neguen a admetre que sigui conseqüència només de la crisi econòmica, parlen de crisi de valors i reivindiquen una lluita contra les desigualtats socials. «Sense cohesió social no hi haurà progrés econòmic», avisa amb contundència Àngels Guiteras, presidenta de la Taula del Tercer Sector. A Catalunya hi ha precisament tradició d'un teixit social molt actiu: funcionen més de 7.500 entitats, que atenen 1,7 milions de persones en situació

d'especial vulnerabilitat. «Retallar en polítiques socials, educació i salut és fer-se trampes al solitari», adverteix el president de la Creu Roja a Catalunya, Josep Marquès, mentre que Manel Ferran, metge de família i membre del Fòrum Català d'Atenció Primària (Focap), reconeix una certa por de la possible privatització

12,1%
de llars tenen
dificultats
per arribar a
final de mes

del servei de salut i lamenta les decisions de fer pagar més pels medicaments. El responsable d'Incidència Social de la Fundació Arrels, Ramon Noró, va una mica més enllà i assenyala que tant ministres i consellers com regidors s'haurien de posar vermells per determinades decisions que han pres els últims anys.

Les realitats, les anècdotes i les xifres que els participants al debat sobre la Catalunya social posen sobre la taula evidencien que

la fractura social ja ha començat i també ho certifiquen sentències com la del director de Càritas Diocesana de Barcelona, Jordi Roglà: «El rescat de les persones serà el que ens traurà de la crisi, no pas el rescat dels bancs.» L'esclatxa social s'eixampla perquè no hi ha feina. I rescatar persones vol dir que tinguin un lloc de treball digne. Roglà demana solucions urgents de consens per evitar que les llistes de l'atur continuïn engruixint-se. «És com si tinguéssim més de 800.000 futbolistes sense equip—indica el director de Càritas—i, a més, els deixéssim anys i anys sense entrenar ni anar al gimnàs.»

La preocupació no treu a les entitats les ganes de continuar fent feina. Denuncien que les polítiques socials, la salut i l'educació no es poden retallar, sinó que s'han de prioritzar per sortir de la crisi. Reivindiquen que les persones que pateixen una realitat dramàtica no són només un número i adverteixen que el coixí familiar que fins ara ha aturat que algunes situacions empitjorin s'està esgotant. En aquest context, no es mullen sobre el debat sobiranista i es limiten a exigir que les disputes polítiques no s'utilitzin per tapar les penúries socials i oblidar-se dels que les pateixen.

Foto de grup dels representants d'entitats reunits per
parlar de la Catalunya social / ANDREU PUIG

La fi del miratge

XAVIER MIRÓ

A Catalunya un terç de la població és pobre o està en risc de ser-ho perquè era falsa la situació de bonança dels anys previs a la crisi. Així ho afirmen els representants de les entitats que treballen amb els més desfavorits. Al 2006, al final del període expansiu, el risc de pobresa ja afectava el 19% de la població —«això ja era una gran desigualtat social», apunta Guiteras— i el pes de la construcció respecte del PIB era el doble que a la majoria de països del nord i del centre d'Europa. Sense el miratge de la construcció, el retrat no hauria estat tan autocomplaent com es pintava aleshores.

Crisi de valors

L'ensorrada d'aquest sector econòmic ha destruït l'ocupació i els difícils equilibris de moltes famílies i empreses endeutades. «No vam saber fer entre tots les coses», afirma Josep Marquès. Molts joves sense formació s'han quedat a l'atur i la pobresa ha arribat a afectar sectors que no ho havien estat mai com infants i gent gran. Guiteras defensa que l'origen de la catàstrofe arrenca amb l'atac ideològic a l'«estat protector» que va iniciar el nou liberalisme durant les crisis del petroli del 73 i el 83. Progressivament es van anar substituint els valors de l'estat del benestar per l'apologia del mercantilisme i la competència a la recerca del lucre, segons ella: «S'han anat creant al nostre voltant i en nosaltres mateixos unes aspiracions econòmiques i ma-

Josep Marquès

«La gent gran, que ja tenia pensions baixes, ara ha d'ajudar fills i néts»

Àngels Guiteras

«Estem davant del triomf de la ideologia de l'enriquiment per l'enriquiment»

Jordi Roglà

«La crisi ètica ens fa veure l'atur o la taxa de pobresa com la prima de risc: un número»

Manel Ferran

«Avui una part de la població no té dret al sistema sanitari universal»

Ramon Noró

«Des dels ministres fins al darrer regidor s'haurien de preguntar quines decisions han pres»

terials determinades que han portat a l'endeutament extrem persones que tenien una situació econòmica fràgil.» També Jordi Roglà defensa que la crisi moral i ètica és a l'origen: «Ve de fa molt de temps. És una acumulació continuada de fracassos de la nostra societat.» En aquella època de bonança, Roglà diu que es va malbaratar el talent i es va posar la persona per sota de gairebé tot.

Avui la pobresa s'estén, s'intensifica i es fa crònica per una crisi que té característiques noves. Abans era pobre qui no podia accedir a un habitatge. Ara els nous pobres ho són perquè han perdut el seu. «És el resultat d'un sistema creditici injust, amb una legislació inequívoca per no dir de distribució desproporcionada de les responsabilitats entre la part deutora i la part creditora», conclou. Roglà es lamenta que no existeixin segones oportunitats per als endeutats i sí per als bancs: «En les properes setmanes els bancs es trauran de sobre els actius tòxics i l'Estat no tindrà cap problema per posar 70.000 milions i, en canvi, no es pot augmentar el dèficit un 0,2% per ajudar les persones.»

Sense dret a la sanitat

Com a especialista en atenció sanitària primària, Manel Ferran deixa clar que a Catalunya s'està aprimant un servei que no havia rebut ni la mitjana de la inversió de la majoria de països de l'OCDE: «A pesar del creixement de les èpoques bones, la inversió en atenció primària havia crescut

Jordi Roglà Director de Càritas Diocesana de Barcelona

poc. La situació era bona en qualitat i a baix cost però a partir del 2010 s'ha deteriorat excessivament. Avui una part de la població no té dret al sistema sanitari universal i han quedat exclosos de l'assegurança de salut. Això és greu.»

Ramon Noró creu que, durant el temps de vaques grasses, el problema de les persones sense llar era la darrera de les prioritats: «No hi ha una cartera oficial

Àngels Guiteras Taula d'Entitats del Tercer Sector

Josep Marquès President de la Creu Roja a Catalunya

Ramon Noró Resp. Incidència Social d'Arrels Fundació

Manel Ferran Fòrum Català d'Atenció Primària

i reconeguda de serveis d'atenció a persones sense llar.» Les administracions han reconegut i homenatjat les entitats que lluiten contra la pobresa però no han fet polítiques per eradicarla, creu Noró. Per començar, no es compleix la llei. Posa l'exemple de la reforma de la llei de la Seguretat Social del 2011, que comprometia l'Estat a establir indicadors clars d'índexs de pobresa en sis mesos i prendre me-

200.000
catalans no reben cap prestació ni subsidi per desocupació

36.800
catalans no tenen llar o viuen en un allotjament inadequat

sures pal·liatives en sis mesos més: «Les lleis s'han de complir tant si hi ha recursos com si no.»

En darrer terme demana un examen de consciència a tothom sobre les decisions que s'han pres en el passat des dels ministres fins als regidors passant pels ciutadans «que, si podríem vendre el pis a seixanta, no el veníem a cinquanta». «Molta gent s'hauria de posar verme-lla», conclou.

Allò del peix i la canya

SÒNIA PAU

No és pas que tinguin una fórmula màgica, però sí que saben que per sortir d'aquesta crisi, que és tan econòmica com social, «així no anem bé». Els representants de les entitats socials –aquestes que més d'un cop el conseller de Benestar Social i Família, Josep Lluís Cleries, ha elogiat i ha definit com «les que fan feina de trinxera»– coincideixen que les polítiques socials, la salut i l'educació han de ser prioritat per a les administracions i, per tant, no poden conti-

57.868

**persones atén
a Barcelona en
un any Càritas**

nuar essent les víctimes de les tisorades. De cara endins, fan autocrítica i admeten que el mateix tercer sector social ha de fer un exercici per sumar esforços, evitar gastar energies en feines duplicades, millorar l'eficiència i més que donar el peix, donar la canya i ensenyar a pescar. «La fractura social ja ha començat i, a més, estem posant la llavor per a la pobresa dels pròxims anys», sentència el director de Càritas Diocesana de Barcelona, Jordi

Roglà, recordant que si una persona no treballa, no cotitza a la Seguretat Social i, per tant, no tindrà una prestació de jubilació que li permeti viure amb dignitat els últims anys de vida, sinó que haurà de sobreviure amb una paga de misèria.

Aquesta fractura social o, dit d'una altra manera, que els rics cada cop són més rics i els pobres més pobres, és una de les realitats que es troben diàriament els professionals i els voluntaris de la Creu Roja, Càritas, la Fundació Arrels o els metges d'atenció primària. La presidenta de la Taula d'Entitats del Tercer Sector Social, Àngels Guiteras, ho dibuixa amb una imatge la mar d'entedora: «És com un rellotge de sorra en què els granets que són al mig es van asfixiant.»

Guiteras considera que la crisi social ve clarament d'una crisi de valors. Un marc en el qual els especuladors i la gent que s'ha lucràt, més que sentir-se culpable, es troben «com un peix a l'aigua». Perquè l'escletxa social no es vagi fent més gran defensa la recuperació de valors com el compromís, la solidaritat i l'equitat, alhora que veu urgent que s'aturin «unes polítiques d'austeritat que duen a la mort de les persones».

Per al president de la Creu Roja a Catalunya, Josep Marquès, «retallar en polítiques socials,

L'exclusió ja no és una realitat amagada, sinó que es veu als carrers de Barcelona. Al costat, diferents moments del debat / JOSEP LOSADA

educació i salut no és res més que fer-se trampes al solitari». Denuncia les mesures restrictives que afecten els més vulnerables i adverteix que l'única sortida als temps de precarietat és apostar per les persones i alhora reactivar l'economia. Des de la Creu Roja, que només en els programes més vinculats a pal·liar els efectes de la crisi va atendre l'any passat gairebé 300.000 persones, un 10,6% més que el 2010, i ha aixecat la veu per advertir que estem en època d'«emergència so-

cial», també es defensa la necessitat de revitalitzar valors com l'estalvi i l'honradesa en contraposició amb l'agressivitat dels termes tan de moda que van des dels «mercats» fins a «l'economia ferotge». Marquès, economista de formació i amb anys d'experiència al sector social, alerta que més enllà dels col·lectius que les estadístiques ja compten que estan en situació de pobresa hi ha els que, per ara, només la pateixen com a síndrome. «Les famílies que mantenen

la feina i continuen tenint ingressos regulars no gasten el que gastaven», planteja. Aquesta contenció i aquest fre psicològic a fer despesa, dels quals tant es tornarà a parlar durant la campanya de Nadal, ja s'anomena «la síndrome de la pobresa».

En la mateixa línia es defineix el metge Manel Ferran, que treballa al CAP Raval Sud i és de la junta directiva del Fòrum Català d'Atenció Primària (Focap): «Per sortir-nos-en cal un canvi urgent de polítiques. El sistema de

l'enriquiment, el negoci i el fer diners ha fracassat, i cal reenforçar el model econòmic d'Europa.» Ferran insisteix en la idea de Guiteras en el sentit que per no deixar més persones a la cuneta s'ha de trobar un altre camí que no sigui el de les retallades, l'increment de l'atur i l'augment de la despesa en necessitats socials urgents. La solució per a ell seria prioritzar l'estat del benestar i concretant una mica més en el seu sector, la millora de la xarxa bàsica de salut, que és la més prò-

Àngels Guiteras
«Hem de tenir clar que sense cohesió social no hi podrà haver progrés econòmic»

Jordi Roglà
«El rescat de les persones serà el que ens traurà de la crisi, no pas el rescat dels bancs»

Ramon Noró
«Massa sovint donem el peix i ens oblidem de la canya, tot i que també és cert que el fil de la canya ens l'han tallat»

Manel Ferran
«Hi ha recursos per crear llocs per col·locar polítics, però no per millorar la gestió dels centres»

Josep Marquès
«Retallar en polítiques socials, educació i salut és fer-se trampes al solitari»

xima a les persones i si funcionés bé, assegura, evitaria tanta despesa en la xarxa hospitalària.

Ferran, al CAP Raval Sud, i Ramon Noró, des de la Fundació Arrels, una entitat que atén persones sense sostre també al cor del Raval, tenen des dels seus llocs de feina miradors privilegiats de com la pobresa afecta dia a dia més famílies tant de les del Raval de tota la vida com de les d'origen immigrant. Quan se li demanen solucions per sortir de la crisi, Noró, sense fugir del punt de vista de representant d'una entitat local amb 25 anys d'història, ho estructura en tres camins: implicar les persones

190.000
persones reben aliments de la Creu Roja

1.126
persones va atendre l'any passat Arrels

empobrides en la recerca de sortides, que administracions i entitats siguin agosarades i creatives, i apostar per activitats de tota la vida que fan teixit veïnal i social, és a dir, que cohesionen i enforteixen vincles, des d'una coral fins a l'escoltisme.

I va ser Noró el que en la part del debat dedicada a com sortir de la crisi va posar a sobre la taula unes xifres que fan pensar: segons un estudi fet als EUA, el cost a les administracions d'una persona en procés d'inclusió que viu en un pis compartit és de 57 dòlars per nit; de 73 si està en un alberg; 164, a la presó; 519 si ha d'ingressar a urgències d'un hospital i de 1.185 si és internat en un centre d'atenció mental. O sigui, que prevenir és estalviar.

La gent pobre és cada cop més visible a les grans ciutats. A Barcelona cada cop hi ha més subsaharians recollint ferralla / JOSEP LOSADA

Els pobres no vot

MIREIA ROURERA

Els representants d'entitats socials no confien en els polítics. En els polítics en general, siguin del color que siguin, i de l'administració que siguin, gran o petita. Per les entitats socials les persones que estan en una situació d'infortuni i pobresa no són prioritàries en les agendes polítiques. «Només hem de veure el programa d'aliments de la Unió Europea, basat en els antics excedents. Saben que ha estat a punt de desaparèixer? Doncs sí, perquè uns quants països van portar-lo als tribunals!», lamenta el president de la Creu Roja a Catalunya, Josep Marquès.

Des que va començar la crisi les entitats socials han dit de to-

4,8 milions
de Càritas per a
necessitats
bàsiques el 2011

39,8%
de les famílies
no poden marxar
de vacances

tes les maneres possibles als governants de Catalunya i de l'Estat espanyol que si s'han de fer retallades que es facin menys ponts i carreteres però que no es retalli en prestacions socials (ni en educació ni en sanitat, sectors imprescindibles per mantenir l'estat del benestar i la cohesió social). Per això –veient el cas que els han fet tant els uns com els altres– ara són escèptics amb el futur, sigui aquest dintre d'una Catalunya independent o no. En aquest sentit, no creuen que la marginalitat canviés amb una situació política diferent.

Això sí, el president de la Creu Roja, que és economista, confirma la inviabilitat d'un país que «cada any perd entre el 8% i el

10% del seu PIB», com li passa a Catalunya. «Així segur que no es poden fer polítiques socials», manté.

«Sota cap escenari tenim futur sense tenir garantida una cohesió social», manté Jordi Roglà, director de Càritas Diocesana de Barcelona, que retreu a tots els governs d'aquí i de l'Estat espanyol la política dels darrers trenta anys i el fràgil estat del benestar que han construït. «No podem deixar una part important de l'estat del benestar en institucions com Càritas que el 90% de la seva despesa procedeix de donatius de particulars o de la força del voluntariat.» «Potser les coses canviarien si els pobres poguessin votar. Però no voten. Se

A dalt, Ramon Noró i Carles Sabaté, d'El Punt Avui, i a sota, Jordi Roglà. A la dreta, Àngels Guiteras i Josep Marquès / ANDREU PUIG

en

sentent rebutjats», diu Roglà.

«En canvi, ara creen el banc dolent per treure tòxics amb tot el cost que comportarà i ja diuen que ha de tenir guanys. I al capdavant hi posen directius que guanyaran 500.000 euros a l'any. No tenen vergonya», retreu Àngels Guiteras, de la Taula d'Entitats del Tercer Sector que, en nom de tots els agents socials diu, sincera: «A nosaltres ens són igual les eleccions aquí, al País Basc, a Galícia... El que per a nosaltres és important és el model de societat que volem.»

«La culpa és nostra per no exigir amb el nostre vot als polítics que compleixin les seves promeses», diu Manel Ferran, metge del Raval i fundador del Fòrum

Jordi Roglà

«Potser les coses canviarien si els pobres poguessin votar. Però els pobres no voten perquè se senten rebutjats»

Àngels Guiteras

«Sincerament: ens són igual les eleccions aquí, al País Basc, a Galícia... El que per a nosaltres és important és el model de societat que volem»

Josep Marquès

«Doncs sí: uns països de la UE han volgut aturar el programa d'ajuda alimentària!»

Manel Ferran

«Els rics no el necessiten, l'estat del benestar!»

Ramon Noró

«Els evasors d'impostos haurien de sortir en una llista perquè tothom ho sabés»

d'Atenció Primària, Focap, que assegura que hi ha moltes lleis que no es compleixen. «Els rics no el necessiten, l'estat del benestar, però nosaltres sí, i hem de lluitar per tenir-lo», diu. Aquest metge denuncia que el sistema sovint crea més entitats per col·locar els seus polítics que es queden sense feina que per ser més eficaços.

Ramon Noró, d'Arrels, aposta per replantejar el paper de les entitats del tercer sector i recuperar l'esperit pel qual foren creades i aposta també per canviar alguna llei. «Invertiria en inspectors fiscals, a comissió, i canviaria la llei de protecció de dades perquè qui evadeixi impostos surti en una llista», diu convençut.